

**ALEKSANDR FAYNBERG IJODINING O‘ZBEK TILIDAGI TALQINI:
“QORALAMAGA QASIDA SHE‘RLAR” TO‘PLAMI VA “PAXTAKOR-79”
SHE‘RI TAHLILI**

Turg‘unboyeva Arofatxon Otabek qizi

*O‘zbekiston Davlat Jahon tillari Universitetining xorijiy til va
adabiyot 1-fakultetining 2-kurs talabasi*

E-mail: arofatxon2006@gmail.com

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 05.01.2026

Revised: 06.01.2026

Accepted: 07.01.2026

KALIT SO‘ZLAR:

*Aleksandr Faynberg,
Qoralamaga qasida
she‘rlar, she‘riy
tarjima, badiiy talqin,
Abdulla Oripov,
Sirojiddin Sayyid,
Rustam Musurmon,
Paxtakor-79, fojea,
tarixiy xotira.*

Ushbu maqolada Aleksandr Faynberg ijodining o‘zbek adabiy muhitidagi talqini “Qoralamaga qasida she‘rlar” to‘plami misolida yoritiladi. Kitobdagi she‘rlarning Abdulla Oripov, Sirojiddin Sayyid va Rustam Musurmon tomonidan amalga oshirilgan tarjimalari tahlil qilinadi. Tarjimalarda aslyiat ruhini saqlash, badiiy ohang va falsafiy mazmunni o‘zbek tilida qayta yaratish masalalariga e‘tibor qaratiladi. Shuningdek, maqolada Aleksandr Faynbergning “Paxtakor-79” she‘ri g‘oyaviy-badiiy jihatdan tahlil qilinib, undagi fojeaviy ruh, tarixiy xotira va insoniy dard masalalari ochib beriladi. Tadqiqot natijalari ushbu to‘plamning o‘zbek adabiyotidagi tarjima madaniyatini boyitgan muhim manba ekanini ko‘rsatadi.

O‘zbek va rus adabiy muhitida o‘ziga xos o‘rin egallagan Aleksandr Faynberg ijodi bugungi kunda ham dolzarbligini yo‘qotmagan. Shoir she‘riyatida inson ruhiyati, hayot falsafasi va samimiy kechinmalar markaziy o‘rinni egallaydi. Ana shunday bebaho ijodiy merosni keng kitobxonlar ommasiga yetkazishda “Qoralamaga qasida she‘rlar” nomli kitob muhim adabiy hodisa sifatida e‘tirof etiladi.

Aleksandr Faynbergning “Qoralamaga qasida she‘rlar” nomli to‘plami shoir ijodining turli davrlarini o‘zida mujassam etgan. Ushbu kitob shoirning oddiy qoralamalardan tortib, falsafiy teranlikka ega qasida darajasidagi she‘rlarigacha bo‘lgan ijodiy yo‘lini yoritadi. Asarda shoirning ichki kechinmalari, hayotga munosabati va ijodiy izlanishlari yaqqol aks etgan.

Mazkur nashrning loyiha rahbari, taniqli shoir va adabiyotshunos Sirojiddin Sayid Faynberg ijodini chuqur anglagan holda, kitobning g‘oyaviy yo‘nalishini belgilab bergan. U shoir she‘riyatidagi ruhiy noziklik va ma‘naviy teranlikni saqlab qolishga alohida e‘tibor

qaratgan. Natijada kitob nafaqat tarjima, balki adabiy-tahliliy jihatdan ham yuksak saviyada tayyorlangan.

Kitobning mas'ul muharriri va tarjimoni Rustam Musurmon bo'lib, u Faynberg she'rlarini o'zbek tiliga tarjima qilishda asl matn ruhini, ohangini va badiiy ifodasini imkon qadar to'liq saqlashga erishgan. Tarjimon shoirning individual uslubini yo'qotmasdan, uni o'zbek kitobxoniga yaqin va tushunarli tarzda yetkazishga harakat qilgan. Bu esa kitobning badiiy qiymatini yanada oshirgan.

To'plamning eng muhim jihatlaridan biri shundaki, undagi she'rlar bir necha yetuk shoir va tarjimonlar tomonidan o'zbek tiliga o'girilgan. Bu holat Faynberg ijodini turli badiiy nigohlar orqali anglash imkonini beradi.

Abdulla Oripov tarjimalari

Kitobda buyuk shoir Abdulla Oripov tomonidan tarjima qilingan "Eski fonus" she'ri alohida e'tiborga loyiq. Ushbu tarjimada Oripov Faynbergning ramziy obrazlari va sokin lirizmini o'zbek she'riyati ohangiga mos holda talqin qilgan. Natijada she'r o'zbek kitobxoniga begona tuyulmaydi, aksincha, milliy ruh bilan uyg'unlashadi.

Sirojiddin Sayyid tarjimalari

To'plamda Sirojiddin Sayyid tarjimasidagi she'rlar muhim o'rin egallaydi. Jumladan:

"Ta'qdir – haqdir"

Onamga

"Bu dunyoda bir ayib uy bor"

"Ikki dunyo aro shundoq yashayman..."

"Xayr..."

"Nima bo'ldi menga, bilmadim..."

Yopiq eshikka yozilgan bitik

Mazkur tarjimalarda shoir inson taqdiri, ona siymosi, hayot va o'lim orasidagi ruhiy kechinmalarni nihoyatda nozik va ta'sirchan tarzda ifodalagan. Sirojiddin Sayyid tarjimalari Faynberg she'riyatidagi falsafiy chuqurlikni saqlagan holda, o'zbekona badiiy tafakkur bilan uyg'unlashtirilgani bilan ahamiyatlidir.

Rustam Musurmon tarjimalari

Kitobning asosiy qismini Rustam Musurmon tarjimalari tashkil etadi. U tomonidan tarjima qilingan she'rlar orasida quyidagilar bor:

Havaskor tarjimonga

Varaq

Vatan

1941, 1942-yil. Kuz, Toshkent. 1943

Qoralamaga qasida

"Ayvonimga chiqdim, oqshom beqiyos..."

"Baxsh etadi dilga oromlar"

Kuz ruboblari, Kuz chiziqlari
 “Sharqona hovliga egilar hilol...”
 “Uyg‘un kelmas, tun tinch, allakim...”
 “Hayotdan naf undirgan...”
 “Tushganida boshinga qayg‘u...”

Saodat sohili va boshqa she‘rlar

Rustam Musurmon tarjimalarida Faynberg ijodining tarixiy xotira, urush yillari fojiasi, Vatanga muhabbat va insoniy iztiroblar kabi mavzulari chuqur ochib berilgan. Ayniqsa, urush yillariga bag‘ishlangan she‘rlar tarjimasi orqali shoirning shaxsiy va umumxalq dardi yorqin aks etadi.

Xulosa qilib aytganda, “Qoralamaga qasida she‘rlar” kitobi Aleksandr Faynberg ijodini o‘zbek tilida mukammal talqin etgan yuksak saviyadagi nashr hisoblanadi. Abdulla Oripov, Sirojiddin Sayyid va Rustam Musurmon tarjimalari shoir she‘riyatining rang-barangligini, mazmuniy teranligini va badiiy qudratini to‘liq namoyon etadi. Ushbu to‘plam adabiyotshunoslar, talabalar va she‘riyat ixlosmandlari uchun muhim ilmiy-adabiy manba bo‘lib xizmat qiladi.

“Paxtakor–79” she‘ri tahlili

Aleksandr Faynbergning “Paxtakor–79” she‘ri 1979-yilda sodir bo‘lgan mashhur aviatsiya fojeasiga bag‘ishlangan. Ushbu halokatda “Paxtakor” futbol jamoasi a‘zolarining hayoti fojiali tarzda uzilgan. Shoir mazkur she‘r orqali nafaqat sport jamoasining yo‘qolishini, balki butun xalq qalbida paydo bo‘lgan og‘riq va yo‘qotish tuyg‘usini ifodalaydi.

She‘rda fojea bevosita tasvirlanishdan ko‘ra, ramziy va hissiy ifodalar orqali beriladi. Shoir osmon, sukunat, to‘xtab qolgan vaqt kabi obrazlar yordamida o‘limning sovuq nafasi va hayotning beqarorligini ochib beradi. Bu holat she‘rga chuqur drammatizm va ta’sirchanlik baxsh etadi.

“Paxtakor–79” she‘rida inson umrining foniyligi bilan birga, xotiraning abadiyligi g‘oyasi yetakchi o‘rin tutadi. Shoir halok bo‘lgan futbolchilarni oddiy sportchilar sifatida emas, balki xalq qalbida mangu yashaydigan timsollar darajasiga ko‘taradi. Shu orqali she‘r motam bilan birga, ma’naviy taskin vazifasini ham bajaradi.

Mazkur she‘r futbol mavzusida yozilgandek tuyulsa-da, aslida u hayot, taqdir va inson orzulari haqida falsafiy mushohadadir. Shoir futbol o‘yinini hayot yo‘liga qiyoslaydi: zarba — harakat, gol — g‘alaba, maydon — umr sahnasi sifatida talqin etiladi. Shu bois she‘r faqat sport haqida emas, balki insonning yashash falsafasi haqida hikoya qiladi.

Badiiy obrazlar va ramzlar

She‘r boshidan oxirigacha harakat va dinamika bilan sug‘orilgan:

“To‘p uchar bamisli hayol” — bu misrada to‘p inson orzulariga qiyoslanadi. Orzular ham to‘p singari uchadi, ba‘zan yetiladi, ba‘zan yo‘ldan chiqadi.

“Chimzorda o‘ynaydi shamol” — shamol hayotdagi tasodiflar va taqdir ishorasini anglatadi.

“Hayotni gol bilan yutadi futbol” — bu she‘rning asosiy g‘oyaviy kaliti bo‘lib, inson hayotni faoliyat, jasorat va intilish orqali yutishi mumkinligi ifodalanadi.

Yosh hujumchi obrazi

“Yoshgina hujumchi yugurar shodon” obrazi — umid va kelajak timsoli. Uning uchun “sharq-u g‘arb, janub-u shimol ochiq” — bu imkoniyatlar cheksizligi, oldinda hali tanlanadigan ko‘plab yo‘llar borligini bildiradi. Bu misralar yosh avlodga bo‘lgan ishonchni ifodalaydi.

Parvoz va fojeaviy ohang

She‘r o‘rtalarida samolyot, parvoz, stadion bilan xayrlashuv obrazlari paydo bo‘ladi:

“Shunchaki Minskga uchar samolyot”

“Biz uchdik, biz uchdik ko‘m-ko‘k osmonda”

Bu misralar dastlab oddiy safar sifatida berilsa-da, keyinchalik fojeaviy ramzga aylanadi. Aynan shu joylarda she‘r “Paxtakor–79” fojiasi bilan ichki bog‘liqlik kasb etadi. Parvoz — umid, ammo noma‘lum taqdir sari ketish ramzidir.

Birlik va chempionlik g‘oyasi

“Chempion bo‘lgaymiz birlashgan onda” — bu misra shoirning asosiy falsafiy xulosasidir. Bu yerda chempionlik individual yutuq emas, balki birlik, jamoaviylik va hamjihatlik bilan bog‘lanadi. Hayotda ham inson yolg‘iz emas, birlashgan holda yutadi degan fikr ilgari suriladi.

Yakuniy ohang va ramziy stadion

She‘r oxirida:

“Faqat moviy osmon bizning stadion”

Deya yakunlanadi. Bu misra juda chuqur ramziy ma‘noga ega. Endi oyin yerda emas, osmon ostida — ya‘ni abadiylik makonida davom etayotgandek tasvirlanadi. Bu esa yo‘qotish, sog‘inch va xotira motivlarini kuchaytiradi.

Mazkur she‘r Aleksandr Faynberg ijodiga xos bo‘lgan ramziy fikrlash, fojeaviy ohang va falsafiy teranlikni yaqqol namoyon etadi. Futbol o‘yini orqali shoir inson hayotining murakkab yo‘lini, orzular, sinovlar va taqdir sinovlarini tasvirlaydi. Ushbu she‘r “Paxtakor–79” mavzusi bilan uyg‘unlashib, sport fojeasini umuminsoniy dard darajasiga ko‘taradi va o‘quvchi qalbida chuqur ta‘sir uyg‘otadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston milliy ensiklopediasi 9-tom
2. Aleksandr Faynberg. Qoralanmaga Qasida (2021)
3. <https://www.gazeta.uz/oz/tag/paxtakor/>

- =====
4. <https://m.stadion.uz/uz/news/detail/206357>
 5. Mamatkadirovna, A. K., Mamatkadirovna, N. K., & Burxonovna, A. C. Translation as a Special Type of Language and Intercultural Communication. JournalNX, 176-180.
 6. O'roqovna, H. M., & Isomiddinovna, Z. Z. About Kutadgu Bilig And Its Interpretation In Foreign Languages. JournalNX, 185-188.
 7. Karimova, A. M., & Sh, A. Z. The Problem Of Reflecting Nationality In Literary Translation. JournalNX, 428-432.
 8. Умаров, К. (2020). Роль наследия великого Алишера Навои в мировой цивилизации. Oriental Art and Culture, (III), 121-126.
 9. Умаров, К. Ж. (2022). ЎЗБЕК ТИЛИДА МОДАЛ ФЕЪЛЛАРНИНГ ХОСЛАНИШИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(10), 33-36.
 10. УМАРОВ, К. МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕК ТИЛИ ЛЕКСИКАСИНИНГ БОЙИШ МАНБАЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ҚИЁСИЙ ЛЕКСИКОГРАФИК ТАҲЛИЛИ. ІЛМІҲАВАРНОМА. НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК Учредители: Андижанский государственный университет им. ЗМ Бабура, (3), 77-81.